

NAANTALIN KAUPUNGIN
MIELENTERVEYS- JA
PÄIHDETYÖN SUUNNITELMA
VUOSILLE 2023- 2025

Sisällysluettelo

JOHDANTO	1
1 MIELENTERVEYS- JA PÄIHDETYÖ	2
2 KANSALLISEN MIELENTERVEYS- JA PÄIHDESUUNNITELMAN PAINOPISTEALUEET	3
2.1 Kansallinen mielenterveysstrategia	3
2.2 Kansallinen päihde- ja riippuvuusstrategia	4
3 NAANTALIN MIELENTERVEYS- JA PÄIHDETYÖN NYKYTILA JA SUUNNITELMAN VASTUUTAHOJ	5
4 MIELENTERVEYS- JA PÄIHDETYÖN SEURANTA INDIKAATTORIDEN AVULLA	7
5 MIELENTERVEYS- JA PÄIHDETYÖN KEHITTÄMINEN	13
Lasten ehkäisevän mielenterveyden- ja päihdetyön kehittäminen.....	13
Nuorten ehkäisevän mielenterveyden- ja päihdetyön kehittäminen.....	16
Työikäisten ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön kehittäminen	18
Ikääntyvien ja vanhusten ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön kehittäminen	19
6 SUUNNITELMAN SEURANTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	22
LÄHTEET	23

JOHDANTO

Mielenterveys- ja päihdeongelmilla on suuri kansanterveydellinen ja kansantaloudellinen merkitys. Väestön mielenterveys- ja päihdehäiriöt muodostavat haasteita ihmisten hyvinvoinnille ja terveydelle. Siksi mielenterveyden edistäminen ja päihdehaittojen ehkäiseminen on erittäin keskeistä kuntalaisten hyvinvoinnin kannalta.

Mielenterveyden häiriöt ja päihdehaitat ovat yleisiä kaikissa ikäryhmissä. Vuosittain 1,5 prosenttia suomalaisista sairastuu johonkin mielenterveyden häiriöön. Joka viides suomalainen sairastaa jotakin mielenterveyden häiriötä elämänsä aikana. Yhä nuoremmilla todetaan ainakin satunnaista masennusta. Kouluterveyskyselyn 2021 tulokset kertovat karua tietoa erityisesti tyttöjen haasteista mielenterveyden osalta.

Huolestuttavaa on myös, että Suomessa työikäisiin kohdistuu paljon alkoholiperäisiä kuolemia. Finsote 2020 tutkimuksen mukaan alkoholin liikkäyttöä on miehistä 40,6 %:lla ja naisista 21,5 %:lla. Humalahakuisesti alkoholia käyttävät eniten 20–54-vuotiaat matalan koulutason omaavat miehet. Humalahakuinen juominen on saman ikäisillä naisilla selvästi vähäisempää. Nuorten raittius on koko maassa hieman lisääntynyt parin viime vuoden aikana. Raittius on lisääntynyt myös yleisesti nuorten osalta Naantalissa, mutta tyttöjen osalta humalahakuinen juominen on hieman lisääntynyt. Haasteita nuorten päihteiden käyttöön Naantalissa tuovat myös nuorten kokemukset päihteiden helposta saannista.

Pitkäjänteisellä ehkäisevällä mielenterveys- ja päihdetyöllä voidaan merkittävästi vähentää kasvavia mielenterveys- ja päihdehaittoja. Mielenterveys- ja päihdetyön painopistettä tuleekin siirtää korjaavista erityispalveluista ehkäisevään työhön ja varhaiseen tunnistamiseen.

Naantalın kaupungin mielenterveys- ja päihdesuunnitelman tavoitteena on naantalilaisten terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, päihteiden käytön ja siitä aiheutuvien haittojen ehkäiseminen mielenterveys- ja päihdesuunnitelman linjausten mukaisesti. Pääpaino suunnitelmassa on ehkäisevässä työssä sekä yhteistyössä eri toimijoiden välillä.

1 MIELENTERVEYS- JA PÄIHDETYÖ

Päihdetyö jaetaan kahteen osa-alueeseen, ehkäisevään ja korjaavaan päihdetyöhön. Päävastuu ehkäisevästä päihdetyöstä kuuluu kunnalle. Ehkäisevä päihdetyö on osa hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistä. Sen tavoitteena on ehkäistä ja vähentää päihteiden käytön aiheuttamia haittoja niin päihteiden käyttäjille, heidän läheisilleen kuin yhteiskunnallekin. Työn tavoitteena on myös lisätä ymmärrystä päihteiden käytöstä ja niihin liittyvistä ilmiöistä sekä edistää perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista päihteisiin liittyvissä asioissa. Lain mukaan ehkäisevä päihdetyö kattaa alkoholin, tupakan, huumausaineiden ja muiden päihtymiseen käytettävien aineiden sekä rahapelaamisen aiheuttamien haittojen ehkäisyn.

Mielenterveys on tärkeimpiä asioita ihmisen elämässä. Se on voimavara, osa terveyttä ja tärkeää yksilön hyvinvoinnin ja toimintakyvyn kannalta. Mielenterveys on tärkeimpiä asioita ihmisen elämässä. Se vaikuttaa kaikkeen, kuten ihmissuhteisiin, opiskeluun, työhön ja koko elämän kulkuun.

Mielenterveyden edistäminen on toimintaa, joka tukee hyvän mielenterveyden toteutumista ja jonka tavoitteena on positiivisen mielenterveyden vahvistaminen. Ehkäisevällä mielenterveystyöllä tarkoitetaan kaikkea sellaista toimintaa, mikä vahvistaa mielenterveyttä ja vähentää sitä vahingoittavia tekijöitä. Ehkäisevä mielenterveystyöllä pyritään ehkäisemään psykiatristen sairauksien syntymistä.

2 KANSALLISEN MIELENTERVEYS- JA PÄIHDESUUNNITELMAN PAINOPISTEALUEET

Mielenterveys- ja päihdesuunnitelman lähtökohtana on mielenterveys- ja päihdeongelmien kansanterveydellisen merkityksen ymmärtäminen. Mielenterveys- ja päihdesuunnitelmat ovat vuodesta 2009 alkaen olleet linjaamassa mielenterveys- ja päihdetyötä valtakunnallisella tasolla.

2.1 Kansallinen mielenterveysstrategia

Kansallisen mielenterveysstrategian lähtökohta on mielenterveyden kokonaisvaltainen huomiointi yhteiskunnassa ja sen eri toimialoilla ja tasoilla. Kansallisessa mielenterveysstrategiassa vuosille 2020–2030 on viisi painopistettä.

Mielenterveys pääomana: Väestön hyvä mielenterveys tukee koko Suomen menestymistä. Mielenterveys on yksilön, perheiden, yhteisöjen ja yhteiskunnan pääomaa, josta pidetään huolta ja johon sijoitetaan kaikissa elämän vaiheissa. Opiskelussa ja työssä, arkiympäristöissä, yhteisöissä ja vapaa-ajan toiminnassa sekä yhteiskunnan ja ympäristön muutoksissa.

Lasten ja nuorten mielenterveyden rakentuminen arjessa: Lapsuuden ja nuoruuden kasvuolosuhteet vaikuttavat merkittävästi mielenterveyteen. Lasten ja nuorten mielenterveys vahvistuu, kun yhteiskunta toimii niin, että luodaan edellytykset turvalliselle elämälle perheissä ja muissa keskeisissä kasvuympäristöissä ja yhteiskunnan muutoksissa. Annetaan jokaiselle lapselle ja nuorelle yhtäläinen mahdollisuus osallistua turvallisiin ja kehitystä edistäviin harrastuksiin. Turvataan jokaiselle lapselle yhtäläiset mahdollisuudet hyvään itsetuntoon ja mielenterveystaitoihin, oppimiseen ja onnistumisen kokemuksiin sekä vähennetään lasten ja nuorten syrjäytymistä.

Mielenterveysoikeudet: Mielenterveysoikeuksien toteutuminen suojaa kaikkien mielenterveyttä. Mielenterveysoikeuksiin kuuluvat mm. ihmisarvon ja perus- ja ihmisoikeuksien kunnioitus, syrjimättömyys, yhdenvertaisuus, osallisuus sekä oikeus määritellä itse ne asiat, jotka auttavat selviytymään arjessa ja oikeus vaikuttamiseen kansalaisena. Mielenterveysoikeuksien saavuttamiseksi tarvitaan työtä ennakkoluulojen, virheellisten käsitysten ja vastakkainasettelun voittamiseksi.

Ihmisten tarpeiden mukaiset, laaja-alaiset palvelut: Palvelut on varmistettava ihmisten tarpeita vastaaviksi. Palveluiden tulee olla asiakaslähtöisiä ja yhdenvertaisia. Ammattitaitoinen henkilöstö eri toimialoilla ja yhteistyö toimialojen kesken turvaa laaja-alaisia palveluita.

Hyvä mielenterveysjohtaminen: Mielenterveyden huomioiminen sisältyy kaikkeen johtamiseen. Mielenterveystyötä ohjataan ja johdetaan suunnitelmallisesti kokonaisuutena ylittäen hallinnolliset rajat.

Lisäksi mielenterveysstrategiaan sisältyy Itsemurhien ehkäisyohjelma.

2.2 Kansallinen päihde- ja riippuvuusstrategia

Kansallisen päihde- ja riippuvuusstrategian tavoitteena on ehkäistä ja vähentää alkoholin, tupakka- ja nikotiinituotteiden sekä huumausaineiden käytöstä ja rahapelaamisesta aiheutuvia riskejä, haittoja ja ongelmia kaikissa ikäryhmissä. Päihde- ja riippuvuusstrategiaan liittyy tärkeänä Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma.

Kansallisella päihde- ja riippuvuusstrategialla on 5 painopistettä: tuetaan päihteitä käyttävien ja riippuvuushaittoja kokevien ihmisten oikeuksia, vahvistetaan asiantuntijuutta, yhteistyörakenteita, tietoperustaa ja tiedonkulkua, tuetaan toimivia ja etsitään uusia ratkaisuja, varmistetaan ehkäisevän päihdetyön ja päihde- ja riippuvuuspalveluiden laatu ja saatavuus, varmistetaan päihde- ja riippuvuusasiantuntemus ja yhteistyö valtioneuvostotasolla. Olennaisena osana strategiaa on ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma. Se tukee kunnissa ja alueilla tehtävää lakisääteistä työtä. Toimintaohjelma nostaa esille mahdollisuuksia tehdä vaikuttavaa, laaja-alaista sekä kustannustehokasta ehkäisevää päihdetyötä käytännössä.

3 NAANTALIN MIELENTERVEYS- JA PÄIHDETYÖN NYKYTILA JA SUUNNITELMAN VASTUUTAHOT

Naantalın mielenterveys- ja päihdetyötä tehdään verkostoissa sekä läheisessä yhteistyössä kunnan toimintojen sekä hyvinvointialueen eli HVA:n vastuulle siirtyvien sosiaali- ja terveystalvelujen välillä. Saumaton yhteistyö kunnan ja hyvinvointialueen yhdyspinnoilla on oleellista ennaltaehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön onnistumisessa. Vastinparien tunnistaminen kunnassa ja hyvinvointialueella mahdollistavat ennaltaehkäisevän työn koordinoinnin ja jalkautumisen. Tässä tärkeässä roolissa voidaan nähdä niin kunnan kuin hyvinvointialueen EPT-koordinaattorien eli ennaltaehkäisevän päihdetyön koordinaattorien ja kunnassa toimivan hyvinvointikoordinaattorin eli Hyte-koordinaattorin välinen yhteistyö. Maakunnallinen verkosto toimii myös vahvana tukiverkostona sekä kuntien yhteistyötä vahvistavana kanavana.

Kunnassa ehkäisevää mielenterveys- ja päihdetyötä tehdään kaikissa palveluissa ja toimenku- vissa. Työ on aina asiakaslähtöistä eli kohtaamista ja kuuntelua. Kunta huomioi työssä kaikki ikä- ryhmät, panostaen ehkäisevään työhön heti lapsuudesta alkaen. Työtä tehdään suunnitelmalli- sesti, ja jo suunnitteluvaiheessa huomioidaan ennaltaehkäisevän työn merkitys. Eri toiminnoille nimetään vastuuhenkilöt ja henkilökuntaa koulutetaan kattavasti. Tässä tehdään yhteistyötä hy- vinvointialueen kanssa. Toimialat kunnan sisällä tekevät myös paljon yhteistyötä ehkäisevän mie- lenterveys- ja päihdetyön onnistumiseksi. Tärkeässä roolissa on yhteistyön kehittäminen muun muassa teknisen toimialan kanssa, jotta ehkäisevän päihdetyön mahdollisuudet voidaan hyödyn- tää vaikuttavasti eri-ikäisten kuntalaisten vapaa-ajan ympäristössä.

Tulevaisuuden sotekeskus-hankkeen puitteissa tärkeä kehityskohde on nuorten mielenterveys- palvelut, jonka myötä palvelujen kynnystä pyritään madaltamaan kasvattamalla perustason pal- velujen kykyä vastata lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdeongelmien hoitoon. Hankkeen tarkoituksena on antaa perustason työntekijöille, kuten kouluterveydenhoitajille, menetelmä- osaamista nuorten mielenterveysaasteiden kohtaamiseen. Myös aikuisten mielenterveyspalve- luja pyritään vahvistamaan ja valmistautumaan ennakoivasti valtakunnallisesti suunniteltuun hoitotakuun tiukentumiseen.

Terveyspalvelujen osalta pyritään paremmin tunnistamaan ja ohjaamaan palvelujen tarpeessa olevia kuntalaisia. Terveyspalveluissa on käynnissä useita mielenterveyteen liittyviä projekteja, muun muassa hoidon tarpeen arvioinnin kehittämistä, ADHD-diagnostiikan työnjaon ja kriteeristön selvitystä ja laajempaa HUSin järjestämän nettiterapian käyttöönottoa.

Naantalın mielenterveys- ja päihdetyön suunnitelmasta on vastannut vapaa-aikapalvelupäällikkö ja hyvinvointikoordinaattori. Asiantuntijoina ja tavoitteiden laatijoina ovat olleet myös varhaiskasvatusjohtaja, liikuntapalvelupäällikkö, museonjohtaja, kulttuuri- ja viestintäsuunnittelija, perusopetuksen johtava rehtori, Naantalın opiston ja musiikkiopiston rehtorit, ehkäisen päihdetyön koordinaattori, perhepalveluiden päällikkö, johtava hoitaja sekä ylilääkäri.

4 MIELENTERVEYS- JA PÄIHDETIILANTEEN SEURANTA INDIKAATTOREIDEN AVULLA

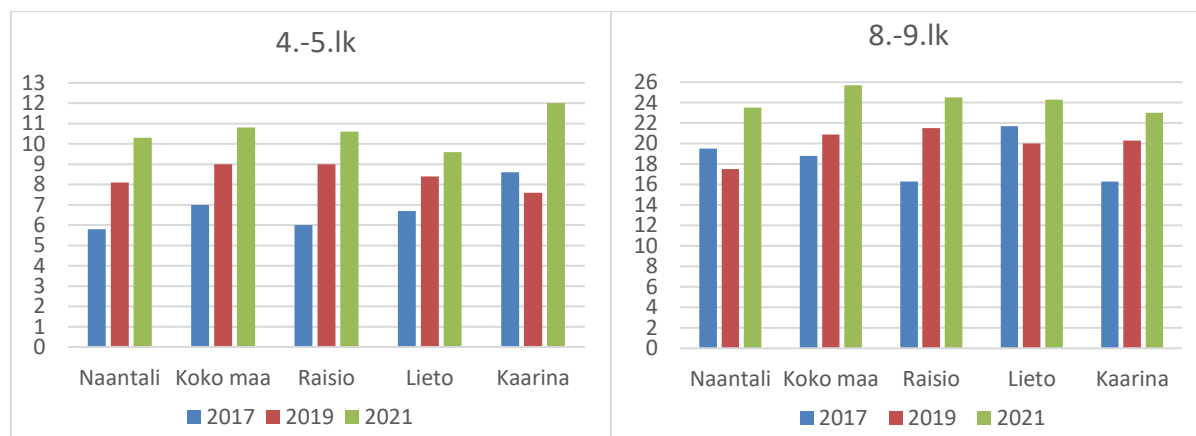
Kaupungin hyvinvointisuunnitelmaan 2023–2026 on kirjattu viisi eri ohjelmaa, joiden pohjalta hyvinvoinnin- ja terveydenedistämistyötä tehdään. Yksi ohjelmista on varhainen tuki, joka linkittyy tärkeänä osana myös mielenterveys- ja päihdetyöhön. Toiminnassa kohdennamme mielenterveys- ja päihdetyöhön varatut voimavarat ennaltaehkäiseviin toimenpiteisiin, joilla pyrimme vähentämään raskaiden, pitkäaikaisten ja kustannuksia lisäävien korjaavien palveluiden tarvetta ja käyttöä.

Päihde- ja mielenterveystilanteen mittaamiseksi tarvitaan tilastotietoja elämäntilanteen eri vaiheissa. Tietoja hyödynnetään käytännön työn suunnittelussa ja päätöksenteon tukena. Naantalissa päihde- ja mielenterveystilannetta seurataan valtakunnallisesti kehitetyillä mittareilla ja ne ovat siten myös valtakunnallisesti vertailukelpoisia. Tilastotietojen perään on merkitty sulkeisiin tieto, mistä indikaattori kokonaisuudessaan löytyy.

4.1 Lapset ja nuoret

Lasten ja nuorten osalta on suunnitelmaan valittu indikaattoreita koetusta terveydestä, yksinäisyydestä ja kiusaamisesta, päihteiden käytöstä sekä peliriippuvuudesta. Indikaattorit kuvaavat tilannetta Naantalissa ja koko maan tilanteeseen verrattuna. Osassa tiedoista on käytetty verrokikuntina Lietoa, Raisiota ja Kaarinaa. Indikaattorituloksissa on käytetty uusinta saatavilla olevaa tietoa.

Terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi kokee 10,3 % 4.–5. luokkalaisista ja 23,5 % 8.–9.luokkalaisista (Sotkanet 4817 ja 286). Alakouluikäisten määrä on prosentuaalisesti pienempi, mutta suuntaus on ollut negatiivinen jo useamman vuoden ajan. Koko maan tilanteeseen nähden Naantalissa luvut vuonna 2021 ovat hieman alhaisemmat (kuva 1).

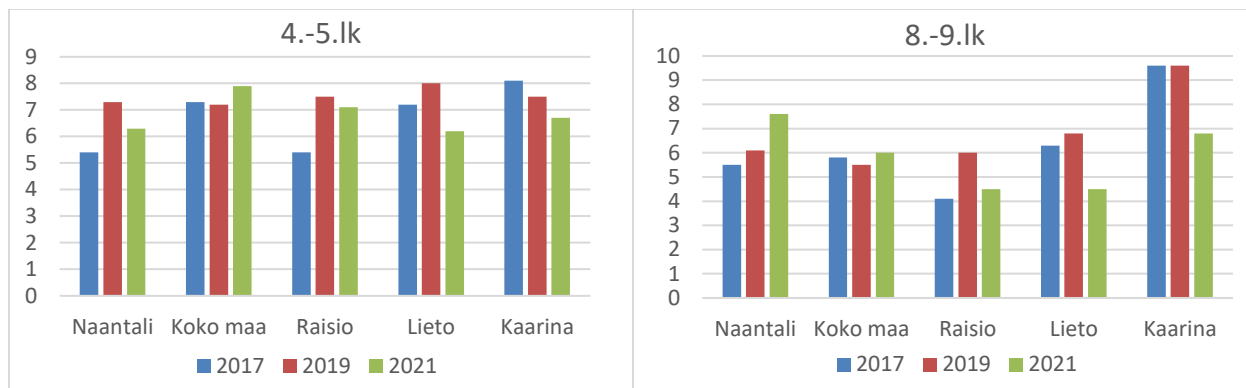
Kuva 1 Kokee terveydentilansa kesinkertaiseksi tai huonoksi

Kouluterveyskyselyn 2021 mukaan 8.–9. luokan oppilaista 23,3 % on kokenut vahvaa positiivista mielen terveyttä kahden viime viikon aikana (Sotkanet 4715). Määrä on laskenut vuodesta 2017 Naantalissa lisäksi koko maassa sekä vertailukunnissa. Mielialaan liittyviä ongelmia kahden viime viikon aikana on 4.–5. luokkalaisista kokenut 18,2 % (Sotkanet 4818). Määrä on kasvussa, mutta luku on alhaisempi kuin koko maassa ja vertailukunnissa.

Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17–24-vuotiaiden osuus vastaavan ikäisestä väestöstä oli Naantalissa vuonna 2020 5,7 % (Sotkanet 3219). Määrä on ollut laskussa useamman vuoden ja on alhaisempi kuin koko maassa ja vertailukunnissa.

Niiden lasten ja nuorten määrä, joilla ei ole yhtään läheistä ystävää, on vähentynyt. 4.–5. luokkalaisista vain 0,8 % kokee, ettei ole yhtään hyvää kaveria (Sotkanet 4815). 8.–9.luokkalaisten osalta määrä on suurempi, 8,9 % (Sotkanet 292). Molemmissa ikäryhmissä määrä on kuitenkin laskussa ja tilanne vertailussa koko maahan ja vertailukuntiin on hyvin samankaltainen.

Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa kokee olevansa 6,3 % 4.–5. luokkalaisista ja 7,6 % 8.–9.luokkalaisista (Sotkanet 4834 ja 1514). Nuoremmilla tilanne on parantunut vuodesta 2019, kun taas yläasteikäisillä suunta on ollut negatiivinen jo vuodesta 2017 (kuva 2).

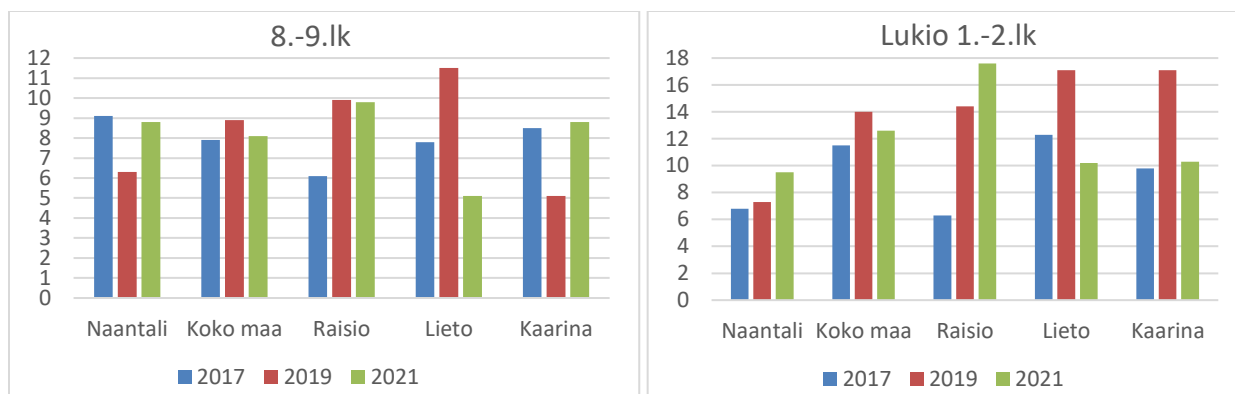

Kuva 2 Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa

Molemmat sukupuolet yhteenlaskettuna raittius on lisääntynyt 8.–9. luokkalaisten keskuudessa yli 10 % (51%→ 63,2%) (Sotkanet 4736) ja humalahakuinen juominen on vähentynyt. Tämän ikäryhmän nuorista 8,8 % on tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, kun vuonna 2017 luku oli 10,8 (Sotkanet 289). Huolestuttavaa kuitenkin on, että eroteltaessa sukupuolet, tyttöjen osalta viikoittainen alkoholinkäyttö on ja humalahakuisuus ovat lisääntyneet. Positiivinen näkyminen on, että koko maassa raittiiden osuus molemmat sukupuolet yhteen laskettuna on kasvussa.

4.-ja 5.luokan oppilaista 2,8 % on käyttänyt jotain tupakkatuotetta tai sähkösavuketta vähintään kerran (Sotkanet 4823). Osuus on laskenut aiemmista vuosista ja on koko maan tasoa alhaisempi. Päivittäin tupakoivien osuus 8.–9. luokkalaisista on 5,3 % (Sotkanet 288). Osuus on laskenut merkittävästi parin viime vuoden aikana ja on samalla tasolla koko maan kanssa. Verrokki-kuntiin nähden päivittäin tupakoivia on kuitenkin enemmän Naantalissa.

Laittomien huumeiden kokeilut ovat lisääntyneet sekä 8.–9. luokkalaisilla että lukion 1.–2. luokkalaisilla (Sotkanet 290 ja 3922). Yläasteikäisillä korostuu huumeita ainakin kerran kokeilleiden määrän nousu, kun vertailussa muilla määrät on laskenut. Lukioikäisten kohdalla Naantalintulos vuonna 2021 on vertailussa muita parempi (kuva 3). Huomion arvoista asia huumeisiin liittyen on, että lähes 50 % 8.-9-luokkalaisista ja noin 60 % lukion 1.–2.luokkalaisista kokee, että Naantalissa on helppo hankkia huumeita (Sotkanet 4882 ja 4883).

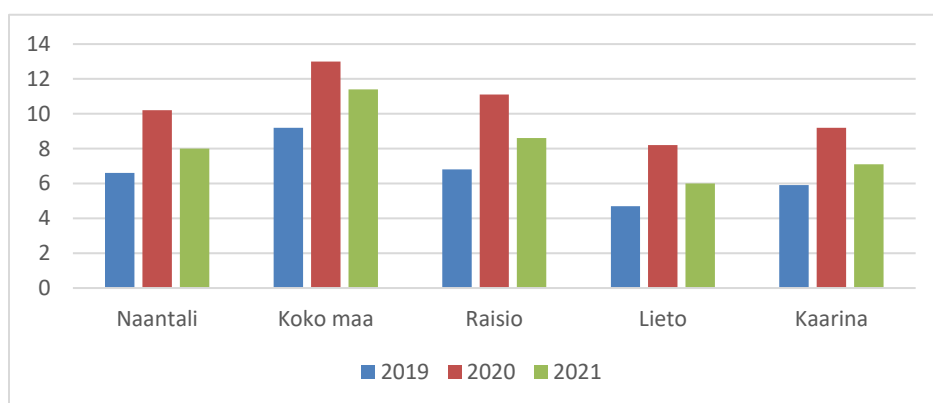

Kuva 3 Laittomia huumeita ainakin kerran kokeilleet

Rahapeliin viikottainen pelaaminen on melko vähäistä sekä 8.-9.luokkalaisten että lukion 1.-2. luokkalaisten keskuudessa. 8.-9.luokkalaisten osuus on 4,2 % ja lukion 1.-2. luokkalaisten osuus 3,6 % (Sotkanet 3146 ja 3151). Osuudet eivät merkittävästi poikkea koko maan tai verrokkikuntien tilanteesta.

4.2 Työkäiset ja ikäihmiset

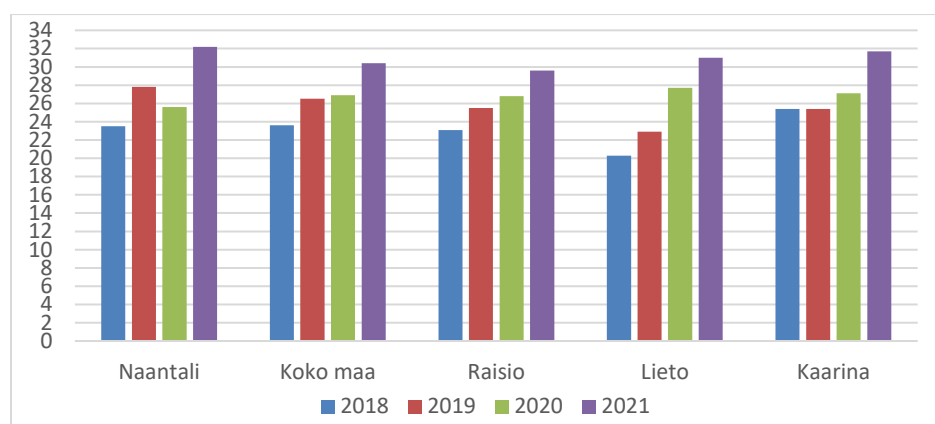
Työttömyys on riski syrjäytymiselle ja lisääntyneelle päihteiden käytölle, koska työ ei enää toimi elämän rytmittäjänä. Työttömien osuus työvoimasta oli vuonna 2021 8,0 % (kuva 4, Sotkanet 326). Määrä on vähentynyt vuoden takaisesta ja on alhaisempi kuin koko maassa keskimäärin, mutta yhä useampi työttömistä on pitkäaikaistyöttö. Pitkäaikaistyöttömien osuus työttömistä on kasvanut lähes 15 %, ollen vuonna 2021 30,3 % (Sotkanet 181).

Kuva 4 Työttömien osuus työvoimasta

Toimeentulotuki on viimesijaisin tukimuoto ja läheisesti työttömyyteen liittyvä indikaattori. Toimeentulotukea vuoden aikana saaneiden henkilöiden osuus asukkaista oli 1,1 % vuonna 2020 (Sotkanet 4021). Määrä on vähentynyt hieman vuosi vuodelta ja on noin puolet vähemmän kuin koko maan keskiarvo.

Kuvan 5 indikaattori ilmaisee mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden perusteella sairauspäivärahaa saaneiden 25–64-vuotiaiden osuuden vastaavan ikäisestä väestöstä 1000 asukasta kohti (Sotkanet 2345). Sairauspäivärahaa saaneiden osuus on kasvussa Naantalissa lisäksi koko maassa sekä vertailukunnissa. Naantalissa osuus on muihin nähden korkein.

Kuva 5 Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden perusteella sairauspäivärahaa saaneet

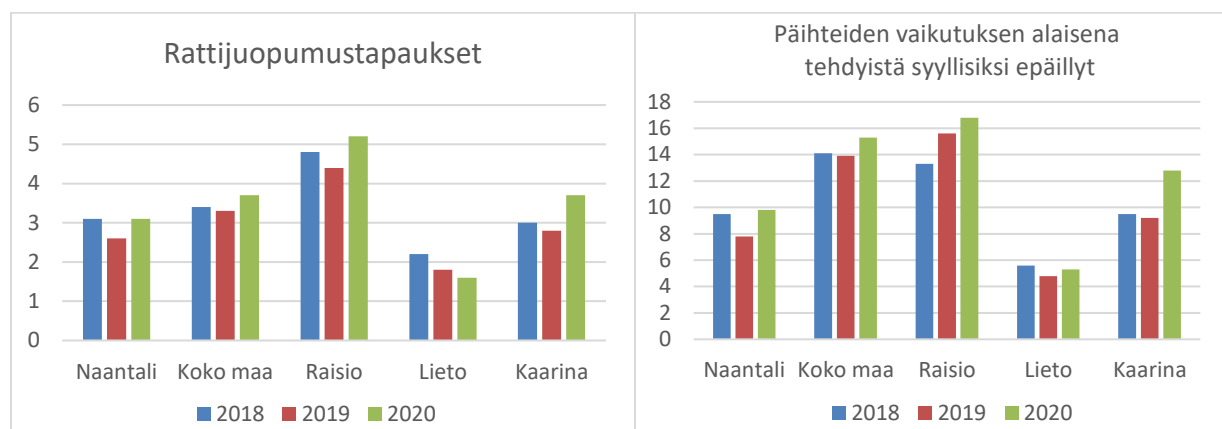
Alkoholin kokonaiskulutuksesta ei ole saatavilla kuntakohtaista tietoa. Koko maassa kokonaiskulutus on 8,1 litraa asukasta kohti 100 % alkoholina (Sotkanet 3629). Kuntatasolla on saatavilla tietoa alkoholijuomien myynnistä 100 % alkoholina asukasta kohden. Naantalissa myynti on 7,9 litraa, joka on litran enemmän kuin maan keskitaso (Sotkanet 714).

4.3 Kaikki ikäryhmät

Kaikkia ikäryhmiä koskeviin indikaattoreihin on valittu rikoksiin ja rattijuopumistapauksiin liittyviä tietoja. Indikaattorien tuottama tieto on suuntaa antavaa, koska suuri osa rikoksista tai tapauksista ei tule poliisin tietoon. Rikokset kirjataan tekopaikan mukaan.

Poliisin tietoon tulleita henkeen ja terveyteen kohdistuneita rikoksia 1000 asukasta kohti oli vuonna 2020 3,2 % (Sotkanet 3113). Tilanne on aiemmasta vuodesta hieman parantunut. Huumausainerikoksia 1000 asukasta kohti oli 2,8 % (Sotkanet 3093). Niiden määrä on noussut 0,3 %. Koko maan keskiarvoon verrattaessa Naantaliluvut ovat yli puolet pienempiä.

Poliisin tietoon tulleet rattijuopumustapaukset sekä päihteiden vaikutuksen alaisena rikoksiin syyllisiksi epäiltyjen määrä ovat nousseet vuoden takaisesta (Sotkanet 3089 ja 3896). Noususta huolimatta luvut ovat koko maata ja vertailukuntia Lietoa lukuun ottamatta alhaisemmat (kuva 6). Rattijuopumus-indikaattori on osittain riippuvainen viranomaisten aktiivisuudesta ja siksi paikkakuntaakohtaiset erot voivat olla huomattavia.

Kuva 6 Rattijuopumustapaukset ja päihteiden vaikutuksen alaisina rikoksiin syyllisiksi epäillyt

5 MIELENTERVEYS- JA PÄIHDETYÖN KEHITTÄMINEN

Mielenterveys- ja päihdeongelmiin tulisi saada apua entistä varhaisemmassa vaiheessa. Sekä mielenterveys- että päihdeongelmien ehkäiseminen ja varhainen ongelmien tunnistaminen ja niihin puuttuminen nousevat korostetusti esille kaikissa ajankohtaisissa mielenterveys ja päihdetyön ohjelmissa. Ehkäisy ja varhainen tuki korostuvat myös kehittämistavoitteissamme.

Taulukon suunta- solun väri kuvastaa tavoitteiden toteutumista liikennevalomallin mukaisesti.

Punainen= tavoite ei toteutunut, **keltainen**= tavoite osittain toteutunut, **vihreä**= tavoite toteutunut. Toteutumia arvioidaan indikaattorien sekä itsearviointin kautta.

Lasten ehkäisevän mielenterveyden- ja päihdetyön kehittäminen

TAVOITE	SUUNNITELLUT TOIMENPITEET	SEURANTA	VASTUUTAHO
Vanhemman ja lapsen masennuksen- ja päihdeidenkäytön varhainen tunnistaminen ja vanhemmuuden tukeminen	<p>VARHAINEN TUKI. Naantalissa toimii varhaisen tuen tiimi, joka tarjoaa sivistys- ja sosiaalipalveluiden yhteistyönä matalankynnyksen palveluja lapsiperheille. Tiimiin kuuluu perheohjaajia ja kotipalvelutyöntekijä. Lapsiperhe psykologit ja yläkoulujen psykiatrisen sairaanhoitaja toimivat tiiviissä yhteistyössä tiimin kanssa:</p> <ul style="list-style-type: none"> Keskiössä on toimiva ja laaja-alainen yhteistyö neuvolan, varhaiskasvatuksen, koulujen ja lapsiperheiden sosiaalipalvelujen kesken. Tavoitteena on tuoda lapsiperheiden tuen ja hyvinvoinnin palvelut entistä lähemmäs perheiden arkea ja helposti saataville. 	Toimenpiteiden seuranta toteutuu osana vartu-ohjausryhmän toimintaa kuukausittain.	Yhteistyössä hyvinvointialueen perhepalvelut, neuvola ja kunnan varhaiskasvatus

	<ul style="list-style-type: none"> Konkreettisesti työ jalkautuu perheen arjen ympäristöön. Tavoitteena on perheohjauksen kautta voimavarojen löytäminen yhdessä perheen kanssa. <p>Varhaisen tuen työtä on laajennettu myös alakouluihin ja yhteistyötä yläkoulujen psykiatriseen sairaanhoitajaan ja lapsiperhepsykologeihin on tiivistetty ja tästä muutos.</p> <p>Lisätään perheille suunnattua liikuntatoimintaa ja kannustetaan liikkumaan yhdessä.</p> <p>Viedään ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön asioita Seuraparlamenttiin. Kannustetaan ehkäisevään työhön myös seuroissa.</p> <p>Tarjotaan yhteistä matalan kynnyksen musiikkileikkikoulu- ja musiikin varhaiskasvatusryhmiä, alle 3-vuotiaille oman vanhemman kanssa, tukien kokonaispersoonallisuuden tasapainoista kasvua, lapsen ja vanhemman vuorovaikutusta sekä yhteisten elämysten löytämistä arjesta.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Perheryhmien määrät, osallistujien määrä. Palautekyselyt 	<p>Liikuntapalvelut</p> <p>Liikuntapalvelut</p> <p>Naantalın musiikkiopisto</p>
TOTEUTUNEET TOIMENPITEET			SUUNTA
Yksinäisyyden ehkäisy ja osallisuuden lisääminen	<p>Toteutetaan harrastusetsivä-toimintaa kouluissa.</p> <p>Osallistetaan lapsia harrastekyselyjen kautta (toiveet ja palaute).</p> <p>Lasten ja nuorten kulttuurihyvinvoinnin edistämiseksi on palkattu yhteisötaiteilija maaliskuusta 2022 alkaen määrääjäksi. Päiväkodeissa</p>	<ul style="list-style-type: none"> Asiakkuuksien määrä Toteutuneet kyselyt Taideprojektien lukumäärä kouluissa ja päiväkodeissa. 	<p>Liikuntapalvelut</p> <p>Liikuntapalvelut</p> <p>Kulttuuripalvelut</p>

	<p>ja kouluissa toteutetaan taidehankkeita projektitaiteilijoiden vetäminä.</p> <p>Kulttuuriväylä-kulttuurikasvatussuunnitelma käytössä varhaiskasvatuksen esiopetuksessa ja perusopetuksessa.</p> <p>Lapsille suunnatut maksuttomat tapahtumat, myös kerhotoiminta, museossa ja kirjastossa.</p> <p>Järjestetään lapsille matalankynnyksen harrastustoimintaa eri aihepiireistä myös koulujen loma-aikoina.</p> <p>Osa toiminnasta sellaista, johon lapsi voi osallistua yhdessä huoltajan/aikuisen kanssa. Työskentelytavat ovat lapsia osallistavia.</p> <p>Koulujen oppilashuoltohenkilöstön varhaisen puuttumisen uudet toimintamuodot. Luokkainterventiot, koulunuorisotyöntekijän läsnäolo, koulujen ja alueellisten hyvinvointitiimien toiminta ja koulujen yhteisölliset tapahtumat</p> <p>Tarjotaan yhteistä matalan kynnyksen musiikkileikkikoulu- ja musiikin varhaiskasvatusryhmiä sekä musiikinopetusta, joiden kautta tuetaan osallisuutta sekä lapsen myönteisen minäkuvan, terveen itsetunnon ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä.</p> <p>Musiikkiharrastuksen kautta rohkaistaan tekemiseen, osallisuuteen, esteettiseen kokemiseen, luovaan ajatteluun ja tuottamiseen, uusien ratkaisujen etsimiseen sekä oppimisen kautta löytyvään iloon.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kulttuuriväylä-suunnitelman toteutumisen seuranta. • Osallistujat ikäryhmittäin • Kouluterveys- ja kiva-koulukyselyt • Toimintojen ja osallistujien määrä • Toimintojen ja osallistujien määrä 	<p>Perusopetus, varhaiskasvatus ja kulttuuripalvelut</p> <p>Museo ja kirjasto</p> <p>Naantalın opisto</p> <p>Perusopetus</p> <p>Naantalın musiikkiopisto</p> <p>Naantalın musiikkiopisto</p>
--	---	--	--

TOTEUTUNEET TOIMEPITEET			SUUNTA
Henkilökunnan osaamisen vahvistaminen	Henkilökunta osallistuu liikunnan ja hyvinvoinnin verkkokoulutuksiin. KIKKA ja KONSTI sekä SKY-hankkeiden alueelliset, kaupungin yhteiset ja koulujen sisäiset koulutukset liittyen oppilaan tukemiseen ja kouluun kiinnittymiseen	<ul style="list-style-type: none"> Toteutumatt Toteutuneet koulutukset 	Liikuntapalvelut Perusopetus
TOTEUTUNEET TOIMENPITEET			SUUNTA

Nuorten ehkäisevän mielenterveyden- ja päihdetyön kehittäminen

TAVOITE	SUUNNITELLUT TOIMENPITEET	SEURANTA	VASTUUTAHO
Nuorten mielenterveyden tuen tarpeen ja päihdeiden käytön varhainen tunnistaminen ja oikea-aikainen tuki	Naantalien liikuntapalvelut on allekirjoittanut antidopingsitoumuksen ja on mukana Puhtaan liikunnan puolesta-toiminnassa.	<ul style="list-style-type: none"> Puhtaan liikunnan puolesta-toimintojen määrä 	Liikuntapalvelut
TOTEUTUNEET TOIMENPITEET			SUUNTA
Yksinäisyyden ehkäisy ja osallisuuden lisääminen	Varmistetaan riittävä henkilöstö, jotta matalalla kynnyksellä saavutettava, maksuton ja vapaaehtoinen palvelu tukea tarvitseville nuorille tapahtuu nuoren tahtoa ja toivetta kunnioittaen. Lasten ja nuorten kulttuurihyvinvoinnin edistämiseksi on palkattu yhteisötaiteilija maaliskuusta 2022 alkaen määrääjäksi. Kouluissa toteutetaan taidehankkeita projektitaiteilijoiden vetäminä.	<ul style="list-style-type: none"> Asiakaskyselyt Parent- ohjelma Taideprojektien lukumäärä kouluissa. 	Etsivä nuorisotyöntekijät ja vapaa-aikapalvelupäällikkö Kulttuuripalvelut

	<p>Jatketaan nuorisovaltuuston toimintaa aktiivisena. Nuorisovaltuusto vaikuttaa ja osallistaa nuoria päätöksentekoon.</p> <p>Tiivistetään yhteistyötä liikuntapalveluiden ja muiden nuorten kanssa toimivien tahojen kesken.</p> <p>Perustetaan uusia liikuntaryhmiä perustuen tarpeeseen, kuunnellaan kohderyhmän toiveita.</p> <p>Kuvataidekoulussa oppilaspaiikkoja yli 12-vuotiaille nuorille. Työskentelytavat tukevat osallisuutta ja ryhmään kuulumista.</p> <p>Kouluikäisille soitinopetusta saaristossa lähellä kotia madaltaa osallistumisen kynnystä.</p> <p>Harrastetakuutuella erityistarpeisille nuorille oma ryhmä yhteistyössä yläkoulun kanssa.</p> <p>OK-kutsukerhotoiminta, ystäväoppilas ja digitutortoiminta</p> <p>Musiikkiopinnoilla tuetaan nuoren myönteistä minäkuva, tervettä itsetuntoa ja vuorovaikutustaitoja. Musiikin kautta rohkaistaan tekemiseen, osallisuuteen, esteettiseen kokemiseen, luovaan ajatteluun ja tuottamiseen, uusien ratkaisujen etsimiseen sekä oppimisen kautta löytyvään iloon.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Nuorisovaltuuston kokouksien määrä Lausuntojen ja aloitteiden määrä Palautekysely nuorisovaltuutetuille Uusien ryhmien määrä Osallistujien määrä Osallistumismäärät ja osallistumisaktiivisuus/ keskeyttäminen Osallistumismäärät ja osallistumisaktiivisuus/ keskeyttäminen. Osallistumismäärät ja osallistumisaktiivisuus/ keskeyttäminen. Kerhojen määrä ja osallistujien määrä Toimintojen ja osallistujien määrä 	<p>Nuorisotyöntekijät ja vapaa-aikapääällikkö</p> <p>Liikuntapalvelut</p> <p>Liikuntapalvelut</p> <p>Naantalın opisto</p> <p>Naantalın opisto</p> <p>Naantalın opisto</p> <p>Perusopetus</p> <p>Naantalın musiikkiopisto</p>
TOTEUTUNEET TOIMENPITEET			SUUNTA
Henkilökunnan osaamisen vahvistaminen	Koulutuksia henkilökunnalle aiheista: työntekijän tunne- ja vuoro-	<ul style="list-style-type: none"> Koulutuksiin osallistumisaktiivisuus 	Yhteistyössä kunnan toi-

	vaikutustaitojen osaamisen kehittäminen sekä ehkäisevän päihdetyön osaamisen vahvistaminen		mialat ja hyvinvointialueen verkosto
TOTEUTUNEET TOIMENPITEET			SUUNTA

Työikäisten ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön kehittäminen

TAVOITE	SUUNNITELLUT TOIMENPITEET	SEURANTA	VASTUUTAHO
Päihteettömyyden edistäminen	Päihteettömien tapahtumien tukeminen, päihdepalveluiden tunteminen sekä niihin ohjaaminen matalalla kynnyksellä, jos/kun tunnustetaan tarpeita.	<ul style="list-style-type: none"> Tapahtumat Toteutuneet ohjaukset 	Sivistyspalvelut
TOTEUTUNEET TOIMENPITEET			SUUNTA
Mielenterveyttä suojaavien tekijöiden vahvistaminen ja riskien tunnistaminen varhaisessa vaiheessa	<p>Edistämme kaikkien kuntalaisten mielenterveyttä liikunnan avulla. Tavoitellaan liikunnan lisäämistä erityisesti niiden kohdalla, joilla on riski altistua esim. mielenterveysongelmiin.</p> <p>Tuotamme entistä tavoitteellisempaa ja vaikuttavampaa palvelua.</p> <p>Järjestetään kaikille avoimia kulttuuritapahtumia, myös maksuttomia.</p> <p>Mahdollisuus maksuttomaan museokäyntiin muutamana päivänä vuodessa. Sekä maksuttomat tapahtumat museossa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Toteutuneet palvelut ja palaute Osallistujamäärät ja palaute 	<p>Liikuntapalvelut</p> <p>Liikuntapalvelut</p> <p>Kulttuuripalvelut</p> <p>Museo</p>

	<p>Kirjaston tarjoamat maksuton ohjelmisto (näyttelyt, luennot, kirjailijavierailut, tapahtumat)</p> <p>Mielekäs ja aktiivinen vapaa-aika. Opisto tarjoaa edulliset ja monipuoliset mahdollisuudet harrastaa vapaa-ajalla. Työttömien osallistumista tuetaan opintoseteliavustuksella.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Harrastajien määrä • Käytetyt opintosetelit 	<p>Kirjasto</p> <p>Naantalin opisto</p>
TOTEUTUNEET TOIMENPITEET			SUUNTA
Henkilökunnan osaamisen vahvistaminen	<p>Koulutuspolun suunnitelmallinen rakentaminen henkilökunnan osaamisen vahvistamiseksi, jotta kunnan asiantuntijat osavat hyödyntää tarjolla olevia ehkäisevän päihdetyön materiaaleja sekä koulutuksia oman työnsä tukena.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Koulutuspolun suunnitelma, toteutuneet koulutukset ja osallistumisaktiivisuus 	<p>Yhteistyössä sivistyspalvelut ja hyvinvointialue, koordinoitiroolissa kunnan hyvinvointikoordinaattori ja EPT-koordinaattorit</p>
TOTEUTUNEET TOIMENPITEET			SUUNTA

Ikääntyvien ja vanhusten ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön kehittämisen

TAVOITE	SUUNNITELLUT TOIMENPITEET	SEURANTA	VASTUUTAHO
Edistää päiheteettömyyttä	<p>Kotihoidossa ja lyhytaikaishoidossa on käytössä erilaisia seuloja (Audit, RAI-mittaristo) riskikäyttäytymisen todentamiseksi.</p> <p>Yhteistyön vahvistaminen muun muassa A-klinikan kanssa tarpeiden tunnistamisessa sekä päihdepalveluiden tunteminen ja niihin ohjaaminen matalalla kynnyksellä</p> <p>Tiedon lisääminen ja jalkauttaminen ikäihmisille suunnattujen tapahtumien ja toimintojen kautta</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Seulontatulokset • Kontaktoinnit 	<p>Yhteistyössä kunnan toimialat ja hyvinvointialue, tärkeä koordinoitirooli kunnan hyvinvointikoordinaattori ja EPT-koordinaattori kunnassa ja hyvinvointialueella</p>

		<ul style="list-style-type: none"> • Tapahtumien määrä ja niihin jalkautuminen tiedon lisäämiseksi 	
TOTEUTUNEET TOIMENPITEET			SUUNTA
Yksinäisyyden ehkäisy ja yhteisöllisyyden lisääminen	<p>Ikäihmisten yhteiset tapahtumat</p> <p>Seniorikortti +65- vuotiaalle</p> <p>Yhteistyön kehittäminen vanhusneuvoston kanssa.</p> <p>Järjestetään kaikille avoimia kulttuuritapahtumia, myös maksuttomia.</p> <p>Kiertävät taiteilijavierailut ikäihmisten palvelutaloissa.</p> <p>Mahdollisuus maksuttomaan museokäyntiin muutamana päivänä vuodessa, sekä maksuttomat tapahtumat museossa.</p> <p>Kirjaston tarjoamat maksuton ohjelmisto (näyttelyt, luennot, kirjailijavierailut, tapahtumat). Lisäksi ikäihmisille digineuvontaa.</p> <p>Naantalın opisto tarjoaa toimintaa myös ikäihmisille mahdollisuuksien mukaan myös päiväi-kaan. Senioreiden tietoyhteiskuntataitojen kehittäminen parantaa heidän osallisuuttaan.</p> <p>Musiikkiopiston konsertit ja konserttavierailut ikäihmisten palvelutaloissa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Osallistujat • Seniorikorttien määrä • Palautekeskustelu • Tapahtumien määrä ja palaute • Toteutumat ja palaute • Toteutumat ja palaute • Toteutumat ja palaute • Toteutumat ja palaute 	<p>Liikuntapalvelut</p> <p>Liikuntapalvelut</p> <p>Liikuntapalvelut</p> <p>Kulttuuripalvelut</p> <p>Kulttuuripalvelut</p> <p>Museo</p> <p>Kirjasto</p> <p>Naantalın opisto</p> <p>Naantalın musiikkiopisto</p>

TOTEUTUNEET TOIMENPITEET			SUUNTA
Henkilökunnan osaamisen vahvistaminen	<p>Mielenterveys- ja päihdetyöhön liittyvää ammatillista täydennyskoulutusta on tarjolla säännöllisesti.</p> <p>Koulutuspolun suunnitelmallinen rakentaminen henkilökunnan osaamisen vahvistamiseksi, jotta kunnan asiantuntijat osaavat hyödyntää tarjolla olevia ehkäisevän päihdetyön materiaaleja sekä koulutuksia oman työnsä tukena.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Koulutukseen osallistuminen • Suunnitelma koulutuspolusta, toteutumat ja osallistumisaktiivisuus 	Yhteistyössä kunnan toimialat ja hyvinvointialue, tärkeä koordinoitirooli kunnan hyvinvointikoordinaattori ja EPT-koordinaattori kunnassa ja hyvinvointialueella
TOTEUTUNEET TOIMENPITEET			SUUNTA

6 SUUNNITELMAN SEURANTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Suunnitelman toteutumista seurataan ja arvioidaan vuosittain kunnan hyvinvointisuunnitelman vuosittaisen kertomuksen koonnin yhteydessä. Seurannassa tarkastellaan indikaattoreissa tapahtuneita muutoksia sekä suunniteltujen toimenpiteiden toteutumista. Tulosten perusteella nostetaan esiin positiivisia onnistumisia sekä arvioidaan mahdollisia kehittämistarpeita.

LÄHTEET

Sotkanet s.a. Tilastotietoja suomalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista. Luettavissa: [Etusivu - Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.fi](#)

THL 2020. Ehkäisevä päihdetyö. Luettavissa: [Ehkäisevä päihdetyö - THL](#)

THL 2021b. Mielen terveyden edistäminen. Luettavissa: [Mielen terveyden edistäminen - THL](#)

THL 2021a. Kansallinen terveys-, hyvinvointi- ja palvelututkimus FinSote. Luettavissa: [Kansallinen terveys-, hyvinvointi- ja palvelututkimus FinSote - Terveystemme - THL](#)

THL 2022. Kouluterveyskyselyn tulokset. Luettavissa: [Kouluterveyskyselyn tulokset - THL](#)

Terveyskirjasto 2017. Mielen terveyden häiriöt. Luettavissa: THL 2022. Kouluterveyskyselyn tulokset. Luettavissa: [Kouluterveyskyselyn tulokset - THL](#)

Valtioneuvosto 2015. Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma: Alkoholi-, huume- ja rahapelihaittojen sekä tupakoinnin vähentäminen. Luettavissa: [Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma : Alkoholi-, huume- ja rahapelihaittojen sekä tupakoinnin vähentäminen - Valto \(valtioneuvosto.fi\)](#)

Valtioneuvosto 2020. Kansallinen mielen terveysstrategia ja itsemurhien ehkäisyohjelma vuosille 2020-2030. Luettavissa: [Kansallinen mielen terveysstrategia ja itsemurhien ehkäisyohjelma vuosille 2020–2030 - Valto \(valtioneuvosto.fi\)](#)

Valtioneuvosto 2021. Päihde- ja riippuvuusstrategia. Yhteiset suuntaviivat vuoteen 2030. Luettavissa: [Päihde- ja riippuvuusstrategia. Yhteiset suuntaviivat vuoteen 2030 - Valto \(valtioneuvosto.fi\)](#)